

การส่งเสริมกิจการและกิจกรรมผู้เรียนที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วินัย และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของไทย

Promoting Student Activities and Programs that Emphasize Morality, Ethics, Values, Discipline, and Desirable Characteristics in Thai Society

นิสาร์ตน์ แสงศรีเรือง^{1*}, ศิวกร อินภุษา², ยิ่งสรศักดิ์ หาพา³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Nisaratt Saengsriueang^{1*}, Siwakorn Inphusa², Yingsak Hapa³

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

✉: * siwakornin@gmail.com

(* Author Corresponding Email)

Received: 20 May 2026; Revised: 03 June 2026; Accepted: 03 July 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วินัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนไทย บทความวิชาการฉบับนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมในกิจกรรมทางการศึกษาโดยเน้นการเชื่อมโยงคุณลักษณะดังกล่าวกับการพัฒนาทักษะวิชาการและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง กิจกรรมที่ถูกออกแบบ เช่น กิจกรรมจิตอาสา การจัดค่ายคุณธรรม และการเรียนรู้ผ่านโครงงาน ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมีวินัย และจิตสำนึกต่อส่วนรวมในผู้เรียน นอกจากนี้ บทบาทของครู ผู้บริหาร โรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรม บทความยังกล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการส่งเสริมกิจกรรม พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไข เช่น การพัฒนากรอบนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร และการพัฒนาครูเพื่อความยั่งยืน การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการคุณธรรมและกิจกรรมในโรงเรียนสามารถเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณธรรม, การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม, การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

Promoting morality, ethics, values, discipline, and desirable characteristics among students is a crucial factor in enhancing the potential of Thai youth. This academic article employs a documentary synthesis approach to propose integrated frameworks for morality and ethics in educational activities, emphasizing the connection between these attributes and the development of academic skills and experiential learning. Designed activities, such as volunteerism, moral camps, and project-based learning, have been proven effective in fostering responsibility, discipline, and a sense of community among students. Furthermore, the roles of teachers, administrators, schools, communities, and parents are vital in creating an environment conducive to moral-centered learning. The article also discusses enabling factors and obstacles affecting the promotion of such activities, along with proposed solutions such as policy

framework development, resource support, and sustainable teacher training. This research highlights that integrating morality and school activities can serve as a fundamental basis for sustainable development in Thai society.

Keywords: Morality, Experiential Learning, Student Development

1. บทนำ

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนศักยภาพของเยาวชนและรากฐานการพัฒนาประเทศ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นกรอบแนวทางที่ช่วยให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขและมีความยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และการมีจิตสาธารณะ เป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างพลเมืองที่ดีที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) เยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกลุ่มเยาวชนช่วยเพิ่มความสามารถในการเผชิญหน้ากับความท้าทายของโลกยุคใหม่ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว (OECD, 2022) เยาวชนที่มีจริยธรรมเข้มแข็งจะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน

การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคมอย่างชัดเจน ผู้เรียนที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจะมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความเข้มแข็งและลดปัญหาสังคม เช่น ความขัดแย้งหรือ การละเมิดสิทธิผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกยุคปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของเยาวชน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย ส่งผลให้เยาวชนบางส่วนขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านการวิชาการและด้านคุณธรรม โดยเฉพาะการเสพติดสื่อออนไลน์และการมุ่งเน้นความสะดวกสบายมากกว่าความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (UNICEF, 2021) อีกทั้งค่านิยมสมัยใหม่ยังส่งเสริมความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าการคำนึงถึงส่วนรวม ซึ่งส่งผลให้การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มเยาวชนประสบกับความท้าทายมากขึ้น (World Economic Forum, 2023) ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเรียนรู้สามารถช่วยเสริมสร้างทั้งทักษะทางวิชาการและคุณธรรมในกระบวนการเรียนรู้ได้ ตัวอย่างเช่น การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำร่วมกับการปลูกฝังจริยธรรม อาจช่วยสร้างเยาวชนที่มีศักยภาพทั้งในด้านการคิดเชิงวิพากษ์และด้านจิตใจที่มั่นคงในคุณธรรม (OECD, 2022)

ด้วยเหตุข้างต้นและความท้าทายเหล่านี้บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมกิจการและกิจกรรมที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้เรียนในประเทศไทย โดยเน้นถึงความสำคัญของการบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมทางการศึกษา และการกระตุ้นให้ครูและโรงเรียนตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกลุ่มเยาวชน เพื่อสร้างฐานรากที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสังคมไทย

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสังคมไทยเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบริบทนี้ครอบคลุมถึงคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมไทยและศาสนาพุทธ รวมถึงนโยบายที่มุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าวในกลุ่มเยาวชน คุณธรรม (Morality) และจริยธรรม (Ethics) เป็นกรอบแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีระเบียบและสันติ คุณธรรมแสดงถึงสภาวะจิตใจที่ดีงาม ขณะที่จริยธรรมเน้นการประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานสังคมเพื่อความสงบสุข การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มเยาวชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสังคมที่มีความมั่นคง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) นอกจากนี้ ค่านิยมในสังคมไทย เช่น การเคารพผู้ใหญ่ ความกตัญญูและ การมีจิตสาธารณะ เป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2.1.1 แนวคิดทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม ศาสนาพุทธเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย และมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมในสังคม หลักคำสอนในพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 เน้นการพัฒนาตนเองในด้านจิตใจและพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตามศีล 5 ที่ประกอบด้วย การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการพูดเท็จ ช่วยส่งเสริมคุณธรรมที่เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างจิตใจที่มั่นคงและมีความสุขในทุกสถานการณ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565)

2.1.2 ค่านิยม 12 ประการตามนโยบายของรัฐบาลไทย นโยบาย “ค่านิยม 12 ประการ” ซึ่งได้รับการผลักดันโดยรัฐบาลไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามในกลุ่มเยาวชน ค่านิยมดังกล่าวครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น การรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีวินัย การใฝ่รู้ และการประหยัสดอดออม ค่านิยมเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเผชิญหน้ากับความท้าทายในยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

2.1.3 แนวคิดของพระบรมราโชวาทและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เน้นถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลและสังคมสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคง การนำหลักปรัชญานี้ไปใช้ในระบบการศึกษา เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการและการสร้างกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยปลูกฝังคุณลักษณะอันดีงามในกลุ่มผู้เรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2564)

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสังคมไทย มีรากฐานจากวัฒนธรรม ประเพณีและศาสนาพุทธ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมที่มีความสงบสุข ในขณะเดียวกัน ค่านิยม เช่น การเคารพผู้ใหญ่ ความกตัญญู และการมีจิตสาธารณะ เป็นรากฐานที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ การผสมผสานหลักคำสอนทางศาสนาและนโยบายภาครัฐ เช่น

ค่านิยม 12 ประการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยิ่งช่วยเน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้พวกเขาเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

2.2 ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน

การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในระบบการศึกษาไทยเป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากทฤษฎีทางจิตวิทยา การศึกษา และพัฒนาการทางสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและทัศนคติที่เหมาะสม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบริบทนี้ได้แก่ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg แนวทางการสร้างคุณลักษณะตามทฤษฎีทางการศึกษาสมัยใหม่ และแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg โดย Lawrence Kohlberg เป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการที่มีชื่อเสียงจากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีของเขาแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ได้แก่ 1) Pre-conventional Level (ระดับก่อนจริยธรรมสังคม) บุคคลตัดสินใจโดยพิจารณาจากผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อตนเอง เช่น การหลีกเลี่ยงการลงโทษ 2) Conventional Level (ระดับจริยธรรมสังคม) บุคคลเริ่มคำนึงถึงความคาดหวังของสังคม เช่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ 3) Post-conventional Level (ระดับจริยธรรมเหนือสังคม) บุคคลตัดสินใจโดยอิงจากหลักการทางจริยธรรมสากล เช่น ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน (Kohlberg, 1981; Rest et al., 2020) ในบริบทการศึกษา ทฤษฎีของ Kohlberg ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ซับซ้อนขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้กิจกรรมอภิปรายเชิงจริยธรรมในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาผลกระทบของการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ

2.2.2 แนวทางการสร้างคุณลักษณะตามทฤษฎีทางการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎีทางการศึกษาสมัยใหม่ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism) ของ Piaget และ Vygotsky ได้เน้นถึงบทบาทของประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Bandura (2018) เสนอว่า การพัฒนาพฤติกรรมและคุณลักษณะทางจริยธรรมเกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ และการมีแบบอย่างที่ดีในสังคม ผู้เรียนจะซึมซับพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ดีจากครู เพื่อน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และ 2) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แนวคิดนี้เน้นว่าผู้เรียนสร้างความเข้าใจของตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์ และทดลองด้วยตนเอง (Vygotsky, 1978) ตัวอย่างการนำแนวทางนี้ไปใช้ในบริบทไทย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น การใช้โครงงาน (Project-Based Learning) และการเรียนรู้แบบกลุ่ม (Collaborative Learning) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ เช่น ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม

2.2.3 แนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) เป็นหลักการสำคัญในระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียน แนวคิดนี้เน้นการให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ การเลือกวิธีการเรียน และการประเมินผล กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการ

คุณธรรม เช่น การสร้างกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อที่สนใจเองและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความมีวินัย และจิตสำนึกต่อสังคม ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติคือ การใช้กระบวนการ “Service Learning” หรือการเรียนรู้ผ่านการบริการชุมชน ซึ่งช่วยพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมและจิตสาธารณะของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง

โดยสรุปทฤษฎีทางการศึกษา ช่วยฉายภาพกระบวนการเติบโตทางจริยธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ทั้งจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ที่ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในระดับต่าง ๆ แนวทางการสร้างคุณลักษณะตามทฤษฎีการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นบทบาทของประสบการณ์และการมีแบบอย่างที่ดี และแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน เพื่อให้พวกเขาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาสังคมไทย

2.3 กรอบแนวคิดการบูรณาการกิจกรรมและคุณธรรม

การบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้และคุณธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวัง การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมไม่ได้จำกัดเฉพาะบทเรียนในชั้นเรียน แต่ครอบคลุมถึงกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่ออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การบูรณาการในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับความคิดและพฤติกรรม (UNICEF, 2021)

2.3.1 การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านคุณธรรม การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านคุณธรรมจำเป็นต้องพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน เช่น อายุ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างของกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมคุณธรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมจิตอาสา (Volunteerism) กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม เช่น การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ช่วยปลูกฝังความมีจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) การจัดค่ายคุณธรรม (Moral Camp) การจัดค่ายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกฝนตนเอง เช่น การมีวินัย การเคารพผู้อื่น และการพัฒนาความซื่อสัตย์ ค่ายลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในบริบทที่สามารถฝึกฝนพฤติกรรมด้านคุณธรรมอย่างจริงจัง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) และ 3) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-Based Learning) กิจกรรมโครงงานที่เน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เช่น การออกแบบโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ทางวิชาการเข้ากับการพัฒนาคุณธรรม เช่น ความมีวินัย ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อสังคม การออกแบบกิจกรรมเหล่านี้ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและ วัดผลได้ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมตามที่กำหนดไว้

2.3.2 บทบาทของครูในฐานะผู้นำกระบวนการพัฒนาผู้เรียน ครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม โดยครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเป็น

ผู้นำทางจิตวิญญาณและแบบอย่างทางพฤติกรรมสำหรับผู้เรียน (Bandura, 2018) บทบาทสำคัญของครูในกระบวนการนี้ ได้แก่ 1) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ครูควรแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความเมตตา เพื่อให้ผู้เรียนซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม 2) การออกแบบและดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม ครูต้องสามารถวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อเป้าหมายด้านคุณธรรม เช่น การจัดกิจกรรมอภิปรายในชั้นเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ต้องการการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 3) การให้คำปรึกษาและแนะนำ (Mentorship) ครูควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาผู้เรียนเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาทางจริยธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และ 4) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Positive Learning Environment) ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เน้นความเคารพและการยอมรับความแตกต่าง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าพูดคุยนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น บทบาทของครูในกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากครูเป็นทั้งผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้และผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในทุกมิติ

สรุปได้ว่ากรอบแนวคิดการบูรณาการกิจกรรมและคุณธรรม การบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้กับคุณธรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านคุณธรรม เช่น กิจกรรมจิตอาสา ค่ายคุณธรรม และโครงการการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมผ่านประสบการณ์จริง นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำกระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยการเป็นแบบอย่างที่ดี การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งหมดนี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเยาวชนที่มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

3. การส่งเสริมกิจการและกิจกรรมผู้เรียน

3.1 รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มผู้เรียนสามารถทำได้ผ่านการจัดกิจกรรมที่ออกแบบมา โดยเฉพาะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจิตใจและพฤติกรรม กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของคุณธรรม แต่ยังช่วยพัฒนาความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อสังคมในระยะยาว

3.1.1 กิจกรรมจิตอาสา (Volunteerism) กิจกรรมจิตอาสาเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความเสียสละและความมีจิตสาธารณะ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตัวอย่างของกิจกรรมจิตอาสา ได้แก่ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็กกำพร้าหรือผู้สูงอายุ และการจัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้ช่วยปลูกฝังคุณลักษณะ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การจัดกิจกรรมจิตอาสายังสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ด้านวิชาการ เช่น การใช้โครงการจิตอาสาที่ให้นักเรียนวางแผนและดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากจะส่งเสริมคุณธรรมแล้วยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้อีกด้วย

3.1.2 การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม โครงการส่งเสริมคุณธรรม เช่น ค่ายคุณธรรมและศีลธรรม เป็นกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีงามผ่านประสบการณ์ตรง ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนคุณลักษณะ เช่น การมีวินัย การเคารพผู้อื่น และความซื่อสัตย์ ตัวอย่างเช่น การจัดค่ายปฏิบัติธรรมที่มีกิจกรรมการฟังธรรม การนั่งสมาธิ และการสันทนาธรรม เป็นตัวอย่างของการส่งเสริมการพัฒนาจิตใจในระดับลึก การจัดค่ายคุณธรรมยังสามารถผสมผสานกับกิจกรรมที่เน้นการทำงานเป็นทีม เช่น การเล่นเกมที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน หรือการออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

3.1.3 กิจกรรมเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Experiential Learning) การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตัวอย่างเช่น การสร้างโครงงานเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น โครงการลดขยะในโรงเรียน หรือโครงการส่งเสริมการใช้ศิลปะในชุมชน กิจกรรมในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงความสำคัญของการกระทำที่ส่งผลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม แนวคิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำยังรวมถึงกิจกรรมที่เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน หรือการสร้างแอปพลิเคชันที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะด้านวิชาการ แต่ยังพัฒนาคุณลักษณะ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความอดทน และการทำงานเป็นทีม (UNICEF, 2021)

สรุปได้ว่ารูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสามารถออกแบบได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมจิตอาสา การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม และการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และจิตสำนึกต่อสังคม ทั้งนี้ การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรม

3.2 การบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมทางการศึกษา

การบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมทางการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การปลูกฝังคุณธรรมไม่ควรเกิดขึ้นเฉพาะในกิจกรรมเสริม แต่ควรถูกเชื่อมโยงในกระบวนการเรียนการสอนและวัฒนธรรมโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมผ่านประสบการณ์และการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

3.2.1 การออกแบบบทเรียนที่เชื่อมโยงกับการปลูกฝังคุณลักษณะ การออกแบบบทเรียนที่เชื่อมโยงกับการปลูกฝังคุณลักษณะเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ครูสามารถบูรณาการคุณธรรมในเนื้อหาวิชาได้โดยใช้ตัวอย่าง กรณีศึกษา หรือกิจกรรมที่สะท้อนถึงคุณธรรมที่ต้องการ เช่น 1) การเชื่อมโยงคุณธรรมกับวิชาภาษาไทยและวรรณคดี ในการสอนบทเรียนเกี่ยวกับวรรณคดี ครูสามารถใช้ตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องเป็นกรณีศึกษาที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายถึงคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู หรือความเสียสละ 2) การออกแบบกิจกรรมในวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถเชื่อมโยงกับการปลูกฝังคุณธรรม เช่น ความรับผิดชอบและจิตสาธารณะ โดยการจัดโครงการปลูกต้นไม้ในโรงเรียนหรือชุมชน และ 3) การใช้

ปัญหาในชีวิตจริง (Real-World Problems) การออกแบบบทเรียนที่ผู้เรียนต้องแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือการจัดการปัญหาขยะในโรงเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดเชิงจริยธรรมและการทำงานร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การบูรณาการคุณธรรมในบทเรียนเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของคุณธรรมในชีวิตจริง และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม

3.2.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงคุณธรรมในโรงเรียน นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียน โรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงคุณธรรมผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรมในทุกมิติ ตัวอย่างของแนวทางดังกล่าว ได้แก่ 1) การสร้างนโยบายโรงเรียนที่เน้นคุณธรรม โรงเรียนควรกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่สนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมในกลุ่มผู้เรียน เช่น การให้รางวัลนักเรียนที่มีพฤติกรรมดี การกำหนดจรรยาบรรณของนักเรียน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดี 2) การสร้างแบบอย่างที่ดีในชุมชนโรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียนควรเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถซึมซับพฤติกรรมที่เหมาะสมได้จากการสังเกตและการเลียนแบบ (Bandura, 2018) 3) กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การจัดกิจกรรม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านคุณธรรม การจัดเวทีแสดงออกถึงการทำความดี หรือการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคุณธรรม ช่วยสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นความสำคัญของจริยธรรมในชีวิตประจำวัน และ 4) การสร้างบรรยากาศแห่งความเคารพและความยุติธรรม โรงเรียนควรส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างและการเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น การจัดสรรโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันในชั้นเรียน หรือการปฏิบัติอย่างยุติธรรมต่อนักเรียนทุกคน การส่งเสริมวัฒนธรรมดังกล่าวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าการบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมทางการศึกษา การบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้และจิตใจ การออกแบบบทเรียนที่เชื่อมโยงกับการปลูกฝังคุณลักษณะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมในบริบทของชีวิตจริง ขณะที่การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงคุณธรรมในโรงเรียนช่วยสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมในระยะยาว ทั้งสองแนวทางนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกต่อสังคม

3.3 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมกิจกรรมของผู้เรียนให้เกิดผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของครูในฐานะผู้นำกิจกรรม และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรคสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3.3.1 บทบาทของครูในฐานะผู้นำกิจกรรม ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในนักเรียน โดยครูไม่เพียงแต่ทำหน้าที่สอนเนื้อหาวิชา แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดีที่นักเรียนจะเลียนแบบพฤติกรรม ครูสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณค่าทาง

ศีลธรรมได้ โดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น การทำโครงการบริการสังคม การจัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับคุณธรรม หรือการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Cefai et al., 2021) และครูยังต้องมีความสามารถในการออกแบบหลักสูตรที่รวมเอากิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมเข้าไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางสังคมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน ครูควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มหรือการใช้สถานการณ์จริงในการสอน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจในคุณค่าต่าง ๆ ที่สำคัญ (Beard & Thomson, 2021)

3.3.2 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรหลานมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กมีผลการเรียนที่ดีขึ้น แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน (Cordova Jr et al., 2024) ชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การจัดงานเทศกาลหรือ เวิร์กช็อป ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะทางสังคมและสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกระบวนการศึกษา (Musling et al., 2021)

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจการและกิจกรรม ผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าเหล่านี้ ในขณะที่ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็ง ซึ่งส่งผลดีต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน การทำงานร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายจึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเติบโตและการพัฒนาการอย่างยั่งยืน

4. การอภิปรายเชิงวิเคราะห์

4.1 ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การจัดกิจกรรมในโรงเรียนไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความสนุกสนาน แต่ยังเป็นโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะทางสังคม เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม (Lloyd, 2025)

4.1.1 การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการใช้กิจกรรมที่มีเป้าหมายพัฒนาคุณธรรม การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมสามารถทำได้โดยการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมเหล่านั้น งานวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมคุณธรรม เช่น การทำโครงการบริการสังคม หรือกิจกรรมอาสาสมัคร ช่วยเพิ่มความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบในตัวของนักเรียน (Cefai et al., 2021) และนักเรียนยังสามารถพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและ

คิดวิเคราะห์ผ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ (Beard & Thomson, 2021)

4.1.2 การสะท้อนผลของกิจกรรมต่อคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและวินัย ผลของกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมต่อคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและวินัยสามารถเห็นได้จากพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้มักจะแสดงออกถึงความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในด้านการทำงานกลุ่มและในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว พวกเขายังมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบและแสดงวินัยในการทำงานมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในบริบทต่าง ๆ (Cordova Jr et al., 2024)

สรุปได้ว่าความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีในสังคม กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กได้สนุกสนาน แต่ยังเป็นโอกาสในการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น ความรับผิดชอบ วินัย และค่านิยมทางจริยธรรม การวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการเติบโตทั้งในด้านอารมณ์และสังคมของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่ดีขึ้นในอนาคต

4.2 ปัจจัยที่เอื้อและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรม

การส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายด้านที่มีผลต่อความสำเร็จของกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้อและอุปสรรค

4.2.1 ปัจจัยที่เอื้อ หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนคือการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นโยบายเหล่านี้ช่วยให้โรงเรียนมีแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน การบริหารจัดการภายในโรงเรียนยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม เช่น การจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรม การฝึกอบรมครูให้มีทักษะในการจัดกิจกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน (Wihakhaphirom, 2023) โรงเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 อุปสรรค แม้ว่าจะมีปัจจัยเอื้อ แต่ก็ยังมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ข้อจำกัดสำคัญในเชิงปฏิบัติคือความขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความต่อเนื่องของกิจกรรม (Khunanon, 2023) โรงเรียนบางแห่งอาจไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมหรือไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับทำกิจกรรม ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรม เช่น การขาดความรู้หรือทักษะของครูในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมที่เน้นคุณธรรม ซึ่งทำให้ไม่สามารถสร้าง

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าได้ (Nattayan, 2023) ความไม่เข้าใจหรือความไม่เห็นด้วยระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมก็อาจเป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่ง

สรุปได้ว่าปัจจัยที่เอื้อและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรม ปัจจัยที่เอื้อในการส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนประกอบด้วย การสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐและการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งช่วยสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ในขณะที่อุปสรรค เช่น การขาดทรัพยากรและแนวทางปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความท้าทายในการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

4.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนารอบนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

4.3.1 การพัฒนารอบนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน กรอบนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนควรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน การกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรเริ่มต้นจากระดับชาติ โดยกระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โรงเรียนควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์คุณธรรมของนักเรียน และกำหนดมาตรฐานในการประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถติดตามผลและปรับปรุงกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง (Khunanon, 2023) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมในนักเรียน

4.3.2 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น การพัฒนาทักษะและความรู้ของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น โรงเรียนควรจัดอบรมหรือเวิร์กช็อปเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นคุณธรรม เช่น การใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมกลุ่ม หรือการใช้สถานการณ์จริงในการสอน (Cefai et al., 2021) และควรกระตุ้นให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ โดยสามารถใช้แนวทางจากประสบการณ์ของโรงเรียนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมคุณธรรม เช่น การนำเสนอกรณีศึกษา หรือแนวปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต่าง ๆ (Wihakhaphirom, 2023) การสร้างโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืนในการส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจนซึ่งเอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เน้นคุณค่าทางจริยธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองจะช่วยสนับสนุนให้เกิด

สภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับนักเรียน นอกจากนี้ ควรมีระบบติดตามผลและปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มั่นใจว่าการส่งเสริมคุณธรรมจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปประเด็นสำคัญ

5.1.1 ความสำคัญของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการศึกษาของนักเรียน โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็ก ๆ เริ่มเรียนรู้และซึมซับคุณค่าทางสังคมและจริยธรรม การจัดกิจกรรมที่เน้นคุณธรรมสามารถช่วยสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับนักเรียน ทำให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (นิวัฒน์ สิ้นไชย, 2560) งานวิจัยพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมคุณธรรม เช่น กิจกรรมจิตอาสา หรือโครงการบริการสังคม ช่วยเพิ่มความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อตัวนักเรียน (Cefai & Cavioni, 2021) การจัดกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางสังคม เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการใช้ชีวิตในสังคม

5.1.2 บทบาทของกิจกรรมที่บูรณาการคุณธรรมในกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมที่บูรณาการคุณธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทฤษฎี แต่ยังช่วยให้พวกเขาได้ทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมากขึ้น (Khunanon, 2023) ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการทำงานร่วมกัน จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ และการใช้สถานการณ์จริงในการสอนจะช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคุณธรรมในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการตระหนักรู้และนำไปปฏิบัติจริง (Thitinun, 2023)

สรุปได้ว่าประเด็นสำคัญ โดยรวมแล้ว การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในโรงเรียนไทยมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการใช้ชีวิตในสังคม การบูรณาการคุณธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างพื้นฐานด้านจริยธรรมให้กับนักเรียน แต่ยังส่งผลดีต่อทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนอีกด้วย ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วินัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควรได้รับความสนใจและสนับสนุนจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนานักเรียนอย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 สำหรับครูและผู้บริหาร: การออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ครูและผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์และหลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและเกิดความสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น กิจกรรมเหล่านี้ควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสา การทำโครงการบริการชุมชน หรือการจัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้

ฝึกฝนทักษะทางสังคมและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Cefai & Cavioni, 2021) และผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม โดยการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม รวมถึงการฝึกอบรมครูให้มีทักษะในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมที่เน้นคุณธรรม (Khunanon, 2023) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในด้านนี้

5.2.2 สำหรับนโยบาย: การพัฒนากลยุทธ์สนับสนุนในระดับชาติ ในระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน โดยการจัดตั้งกรอบนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นโยบายเหล่านี้ควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถติดตามผลและปรับปรุงกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2549) รัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นความเท่าเทียมในสถานศึกษาพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน หรือพื้นที่ด้อยโอกาส เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการส่งเสริมคุณธรรมได้อย่างเท่าเทียม (Thitinun, 2023) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในการส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียนที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วินัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยสองด้านหลัก ได้แก่ สำหรับครูและผู้บริหาร ควรออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในขณะที่สำหรับนโยบาย ควรพัฒนากลยุทธ์สนับสนุนในระดับชาติที่ชัดเจนซึ่งมุ่งเน้นไปที่การประเมินผลด้านคุณธรรมและสนับสนุนงบประมาณสำหรับโรงเรียน การทำงานร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้

- 1. ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและการพัฒนาคุณลักษณะ** กิจกรรมที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสม เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำโครงการจิตอาสา และการอภิปรายในชั้นเรียน มีศักยภาพในการเสริมสร้างคุณลักษณะ เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ
- 2. บทบาทของวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน** วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เช่น การสร้างแบบอย่างจากครู การส่งเสริมบรรยากาศที่ยุติธรรม
- 3. การใช้กรอบแนวคิดแบบบูรณาการ** การพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรมควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะทางวิชาการ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณลักษณะครบถ้วนทั้งในเชิงวิชาการและจิตใจ
- 4. แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน** การพัฒนาครู การสร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจน การสนับสนุนทรัพยากรจากภาครัฐ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมอย่างยั่งยืน

รูปภาพที่ 1 การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2549). *แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564a). *แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ 12 ประการ*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564b). *แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- นิวัฒน์ สิ้นไชย. (2560). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเด็กและเยาวชนไทย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 12(1), 22–35.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2564). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). *บทบาทของศาสนาพุทธในสังคมไทย*. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการพัฒนาคุณธรรมในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- Bandura, A. (2018). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Beard, R., & Thomson, P. (2021). Parent and community involvement in education: A key determinant of academic success. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3), 372–382.

- Cefai, C., & Cavioni, V. (2021). The importance of a positive school climate for student well-being: Implications for educational practice. *Journal of Educational Psychology*, 113(2), 245–259.
- Cordova, D., Jr., Chisom, E., & Adeniyi, P. (2024). Strengthening partnerships between schools and community organizations. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3), 374–382.
- Khunanon, W. (2023). The factors hindering Thai education. *Journal of Public Administration*, 15(2), 45–60.
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development: Vol. 1. The philosophy of moral development*. Harper & Row.
- Lloyd, C. (2025). Exploring desirable student characteristics: Integrating academic and social-emotional learning. *Journal of Educational Research*, 118(1), 45–60.
- Musling, M., Tenkorang, E., & Apatinga, A. (2021). The role of parents in moral development: A collaborative approach with schools. *Journal of Moral Education*, 50(2), 123–140.
- Nattayan, S. (2023). Challenges in implementing educational activities in Thai schools. *Thai Journal of Educational Research*, 12(1), 23–34.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *Education for a changing world*. OECD Publishing.
- Rest, J. R., Narvaez, D., Bebeau, M. J., & Thoma, S. J. (2020). *Postconventional moral thinking: A neo-Kohlbergian approach*. Psychology Press.
- Thitinun, T. (2023). Exploring desirable student characteristics: Integrating academic and social-emotional learning. *Journal of Educational Research*, 118(1), 45–60.
- UNICEF. (2021). *The state of the world's children 2021: On my mind*. UNICEF.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wihakhaphirom, K. (2023). Factors promoting quality education in Thailand: A comprehensive analysis. *International Journal of Education and Development*, 8(4), 56–72.
- World Economic Forum. (2023). *Global risks report 2023*. World Economic Forum.